

### **Список использованных источников**

1. Children in war. URL: [https://www.icrc.org/en/doc/assets/files/other/icrc\\_002\\_0577k\\_children\\_in\\_war\\_kit.pdf](https://www.icrc.org/en/doc/assets/files/other/icrc_002_0577k_children_in_war_kit.pdf) (дата обращения: 11.11.2021).
2. Лукашук Игорь Иванович. Международное право. Особенная часть : учеб. для студентов юрид. фак. и вузов / И. И. Лукашук ; Рос. акад. наук, Ин-т государства и права, Академ. правовой ун-т. Изд. 3-е, перераб. и доп. М. : Волтерс Клувер, 2005. 544 с.
3. Батырь В. А. Международное гуманитарное право : учебник для вузов (2-е издание, переработанное и дополненное). М. : Юстицинформ, 2011. 396 с.
4. Мельцер Нильс. Международное гуманитарное право. Общий курс / координатор проекта Этьен Кустер. URL: [https://www.icrc.org › download › file › 4231\\_005\\_ihl\\_textbook\\_by\\_melzer\\_web.pdf](https://www.icrc.org › download › file › 4231_005_ihl_textbook_by_melzer_web.pdf) (дата обращения: 12.11.2021).
5. Декларация о защите женщин и детей в чрезвычайных обстоятельствах и в период вооруженных конфликтов, провозглашена резолюцией 3318 (XXIX) Генеральной Ассамблеи от 14 декабря 1974 года. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995\\_317#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_317#Text) (дата обращения: 11.11.2021).
6. Дополнительный протокол к Женевским конвенциям от 12 августа 1949 года, касающийся защиты жертв вооруженных конфликтов немеждународного характера (Протокол II). URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995\\_200#o138](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_200#o138) (дата обращения: 11.11.2021).
7. Конвенция о защите гражданского населения во время войны от 12 августа 1949 года. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995\\_154#n708](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_154#n708) (дата обращения: 11.11.2021).
8. Грушко М. В. Співвідношення міжнародно-правових механізмів захисту дітей як учасників бойових дій в міжнародному праві захисту прав людини та міжнародному гуманітарному праві. *Збірник наукових праць «Актуальні проблеми держави і права»*. 2011. С. 426–435.

*Научный руководитель : к.ю.н., доцент, доцент кафедри Грушко М. В.*

### **ЯРОЩУК ІВАННА ВОЛОДИМИРІВНА**

Національний університет «Одеська юридична академія»

### **ЗАХИСТ КУЛЬТУРНИХ ЦІННОСТЕЙ В ПЕРІОД ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ**

Питання захисту культурних цінностей під час збройних конфліктів є дуже актуальним. Сьогодні ми стаємо свідками нових збройних конфліктів під час яких неодноразово здійснюються порушення норм міжнародного гуманітарного права. Тому вироблення нових підходів щодо розуміння та застосування звичаєвих та договірних гуманітарних норм щодо

врегулювання питання охорони культурних цінностей є одним з основних завдань міжнародної спільноти.

Норми, які регулюють захист культурних цінностей беруть початок ще з давнини. Перші правові акти укладалися ще в античні часи і вже містили в собі положення про охорону важливих на той час об'єктів. Від століття до століття вдосконалювалося суспільства у всіх сферах, а особливо це стосується розвитку методів ведення війни. З кожним роком вони стають все більш небезпечнішими як на локальних рівнях, так і на міжнародному. Разом з цим зростають й військові втрати. Це стосується й усієї культурної спадщини, яка створювалась не одним поколінням.

Тому 1899 року відбулась Гаазька мирна конференція. Результатом якої стало прийняття 3 конвенцій [1]. Згодом в подальшому ми можемо спостерігати за стрімким розвитком регулювання даного питання, в подальші роки приймалися й інші нормативно-правові акти, які так само частково стосувалися захисту культурних цінностей від військових дій.

У 1954 році було прийнято Гаазьку конвенцію, яка відкрила нові перспективи у справі турботи про культурні цінності, створивши перший універсальний механізм захисту культурних об'єктів. Відповідно до статті 3 цієї конвенції, сторони договору повинні забезпечувати охорону культурних цінностей ще в мирні часи, що розміщені на їх власній території, від можливих наслідків збройного конфлікту, вдавшись до заходів, які на їхню думку є необхідними [2].

Важливим питанням перед правовою наукою стало визначення інституту захисту культурних цінностей в системі міжнародного гуманітарного права. Думки науковці щодо цього також розділилися. Одні вважають, що варто виокремити окрему галузь, яка називатиметься міжнародне культурне право. Інші ж аргументують й доводять тісний зв'язок питання захисту культурних цінностей під час збройних конфліктів саме з міжнародним гуманітарним правом, виокремлюючи його в інститут МГП.

Отже, маючи таку насичену історію розвитку, варто зупинитися на вже напрацьованих, досліджених та використаних на практиці механізмів захисту культурних цінностей під час збройних конфліктів. Аналізуючи дане питання, можемо сказати, що на сьогодні існує їх велика різноманітність, від затверджених та ратифікованих різними державами нормативно-правових актів до судових рішень й практичного застосування. Застосування того чи іншого механізму залежить від різних факторів, то все ж всі вони спрямовані, створені й використовуються для єдиної мети, захисту культурної спадщини у разі збройних сутичок.

Щодо нашого національного законодавства, то ми також виявляємо низку нормативно-правових актів різної сили, які регулюють питання захисту культурних цінностей як в мирні, так і в небезпечні часи. У червні 2000 року було прийнято Закон України «Про охорону культурної спадщини», який набув чинності 1 січня 2002 року. Відповідно до статті 1 даного закону культурною спадщиною є сукупність успадкованих людством від попередніх поколінь об'єктів культурної спадщини. [3] На разі законодавство України розмежовує категорії рухомих та не рухомих культурних цінностей та об'єктів, наявне їх законодавче визначення та класифікація. Також важливим є питання відповідальності за порушення норм законодавства у даній сфері. Це також знайшло своє закріплення в правових приписах. На сьогодні за порушення законодавства у сфері охорони культурної спадщини передбачається кримінальна та адміністративна відповідальність.

Проте, в 2014 році ми зіткнулися зі збройною агресією не тільки в теорії, але й на практиці. З цього року між Україною та Російською Федерацією наявний збройний конфлікт на Сході України, та присутній випадок окупації частини нашої держави, а саме Автономної Республіки Крим. Як виявилось, на національному рівні присутні явні прогалини в законодавстві щодо охорони культурної спадщини. Аналізуючи ситуацію, можемо підтвердити, що наша країна була не готова до захисту культурних об'єктів у разі надзвичайних ситуацій чи збройного конфлікту. На культурних цінностях не було розміщено розпізнавальні знаки, не вживались спеціальні заходи архітектурного характеру (для попередження і полегшення боротьби із пожежами, руйнуваннями); не були створені резерви матеріалів, необхідних для евакуації культурних цінностей; на багатьох об'єктах культури, релігії, мистецтва, науки, освіти або благодійності були відсутні плани евакуації на випадок збройного конфлікту або вони не були виконані; не були створені цивільні служби, які повинні здійснювати захисні заходи у випадку збройного конфлікту; проявився явно недостатній рівень просвіти в галузі міжнародного гуманітарного права в лавах військовослужбовців та працівників культури. Все це призвело до серйозних втрат.

Цікавою є ситуація щодо «скіфського золота». За історичними даними скіфська цивілізація займала значну частину території нашої держави. Скіфське золото символізує скіфську культуру, територіально-культурне відношення до якої мають принаймні 22 області сучасної України. Так, 14 грудня 2016 року суд Амстердама ухвалив рішення повернути «скіфське золото» Україні. 28 березня 2017 року суд отримав від Росії апеляцію на це рішення. У березні 2020 року Апеляційний суд Амстердаму

почав розглядати апеляцію музеїв анексованого Криму на рішення про повернення колекції «скіфського золота» Україні. І вже 26 жовтня 2021 року було ухвалено рішення про передачу даної культурної цінності нашій державі.

Отже, підсумовуючи вищесказане, можемо зробити висновок, що питання захисту культурних цінностей як колись, так і сьогодні має місце в нашому житті. Історичний розвиток, доктринальні дискусії, безпосереднє застосування норм є важливим й актуальним питанням. Людство невпинно крокує уперед, розвиваються абсолютно усі сфери нашого життя, разом з цим повинні й вдосконалюватись правові норми, що регулюють поведінку індивідів у суспільстві. На сьогодні ми стаємо свідками актів агресії у різних куточках світу, тому захист людських життів й планети в цілому є основним завданням права. Разом з тим, прислуховуючись до слів давньогрецького філософа Демокрита, який стверджував, що культура – це друга природа, можемо сказати, що захист культурних цінностей, які створювались не одним поколінням, які містять в собі «генетичний код» усього людства, так само потребує захисту. І як би це не звучало, але ми повинні захищати створене нами від нас же ж самих, від наших дій, які часто спричиняють жахливі наслідки.

#### ***Список використаних джерел***

1. Laws of War : Laws and Customs of War on Land (Hague II) ; July 29, 1899 // Lillian Goldman Law Library. 1899. URL: [http://avalon.law.yale.edu/19th\\_century/hague02.asp](http://avalon.law.yale.edu/19th_century/hague02.asp) (дата звернення: 19.10.2021).
2. Конвенція про захист культурних цінностей у випадку збройного конфлікту від 14.05.1954р. №995\_157, поточна редакція від 26.03.1999 р. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995\\_157#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_157#Text) (дата звернення: 19.10.2021).
3. Про охорону культурної спадщини : Закон України від 08.06.2000 р. № 1805-III, поточна редакція від 24.07.2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1805-14#Text> (дата звернення: 20.10.2021).

*Науковий керівник: к.ю.н., доцент, доцент кафедри Грушко М. В.*